

Chapter: 5

Q.1 दिलेल्या पर्यायांपैकी योग्य पर्याय लिहा.(PS)

3

- 1 राज्यपालांची नियुक्ती कडून होते.
(अ) मुख्यमंत्री (ब) प्रधानमंत्री (क) राष्ट्रपती (ड) सरन्यायाधीश

Ans राज्यपालांची नियुक्ती **राष्ट्रपती** कडून होते.

- 2 राज्य विधिमंडळाचे अधिवेशन बोलवण्याचा अधिकार यांना असतो.
(अ) मुख्यमंत्री (ब) राज्यपाल (क) राष्ट्रपती (ड) सभापती

Ans राज्य विधिमंडळाचे अधिवेशन बोलवण्याचा अधिकार **राज्यपाल** यांना असतो.

- 3 महाराष्ट्र विधिमंडळाचे हिवाळी अधिवेशन येथे होते.
(अ) मुंबई (ब) नागपूर (क) पुणे (ड) औरंगाबाद

Ans महाराष्ट्र विधिमंडळाचे हिवाळी अधिवेशन **नागपूर** येथे होते.

Q.2 दिलेल्या सूचनेनुसार कृती करा.(PS)

2

अ.क्र	सभागृहे	कार्यकाल	सदस्य संख्या	प्रमुख
1.	विधानसभा	अध्यक्ष
2.	विधानपरिषद	७८

अ.क्र	सभागृहे	कार्यकाल	सदस्य संख्या	प्रमुख
1.	विधानसभा	५ वर्षे	२८८	अध्यक्ष
2.	विधानपरिषद	६ वर्षे	७८	विधानसभेचे अध

Q.3 पुढील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा.(PS)

10

- 1 राज्यपाल

Ans i. केंद्रीय पातळी राष्ट्रपती ज्याप्रमाणे नामधारी प्रमुख असतात त्याचप्रमाणे घटकराज्य पातळीवर राज्यपाल नामधारी प्रमुख असतात.
ii. राज्यपालांची नियुक्ती राष्ट्रपतींकडून होते व त्यांची मर्जी असेपर्यंतच ते अधिकार पदावर राहू शकतात
iii. राज्यपालांनाही कायदेविषयक काही महत्त्वाचे अधिकार असतात.
iv. उदा. विधानसभा व विधानपरिषदेने संमत केलेले विधेयक राज्यपालांच्या स्वाक्षरीनंतरच कायद्यात रूपांतरित होते.
v. विधिमंडळाचे अधिवेशन बोलवण्याचा अधिकार राज्यपालांना असतो.
vi. विधिमंडळाचे अधिवेशन चालू नसताना एखादा कायदा करण्याची गरज निर्माण झाल्यास राज्यपाल तसा अध्यादेश काढू शकतात.

- 2 खातेवाटप करताना मुख्यमंत्र्यांना कोणत्या बाबींचा विचार करावा लागतो?

Ans i. मंत्रिमंडळाची निर्मिती केल्यानंतर मुख्यमंत्र्यांना निवडलेल्या मंत्र्यांना खात्यांचे वाटप करावे लागते.
ii. खातेवाटप करतानाही मंत्र्यांचा राजकीय अनुभव प्रशासकीय कौशल्य, त्यांची लोकमतांची जाण, नेतृत्व इत्यादी बाबींचा विचार लागतो.

- 3 विधानसभेच्या अध्यक्षांचे कार्य स्पष्ट करा.

Ans i. विधानसभेचे कामकाज अध्यक्षांच्या नियंत्रण व नियंत्रणाखाली व मार्गदर्शनाखाली चालते.
ii. निवडणुकीनंतर नव्याने अस्तित्वात आलेल्या विधानसभेचे सदस्य आपल्यापैकी एकाची अध्यक्ष व एकाची उपाध्यक्ष म्हणून निवड करतात.
iii. सभागृहाचे कामकाज शिस्तबद्ध पद्धतीने पार पडावे यासाठी कार्यक्रम पत्रिका तयार करण्यापासून बिगर संसदीय वर्तन करणाऱ्या सदस्यांना निलंबित करण्यापर्यंतची अनेक कार्ये अध्यक्षांना करावी लागतात.
iv. अध्यक्षांना अनुपस्थितीत ही जबाबदारी उपाध्यक्ष पार पाडतात.

4 टिपा लिहा.
मुख्यमंत्र्यांची कार्ये

- Ans** i. मंत्रिमंडळाची निर्मिती :- बहुमत सिद्ध झाल्यानंतर मुख्यमंत्र्यांना प्रथम मंत्रिमंडळ तयार करावे लागते.
ii. खातेवाटप – मंत्रिमंडळाची निर्मिती केल्यानंतर मुख्यामंत्र्यांना निवडलेल्या मंत्र्यांना खात्यांचे वाटप करावे लागते
iii. खात्यांमध्ये समन्वय :- मुख्यमंत्री आणि त्यांचे मंत्रिमंडळ एकत्रितरित्या विधानसभेला जबाबदार असल्याने कार्यक्षम कारभाराची अंतिम जबाबदारी मुख्यमंत्र्यांवर असते.
iv. राज्याचे नेतृत्व :- प्रधानमंत्री ज्याप्रमाणे देशाचे नेतृत्व करतात त्याप्रमाणे मुख्यमंत्री राज्याचे नेतृत्व करतात.

5 संविधानाने भारतासाठी संघराज्य व्यवस्था का स्वीकारली?

- Ans** i. भारताचा भौगोलिक विस्तार मोठा आहे आणि लोकसंख्येचे स्वरूप ही बहुजिनसी आहे.
ii. भाषा, धर्म, चालीरीती व प्रादेशिक स्वरूप यांत विविधता आहे.
iii. म्हणून संविधानाने भारतासाठी संघराज्य व्यवस्था स्वीकारली आहे.

